

België - kansrijke sector vervoer en logistiek

Als buurlanden hebben Nederland en België diverse transportverbindingen:

- Het Schelde-Rijn kanaal tussen Antwerpen en Rotterdam.
- Het Albert kanaal tussen Antwerpse haven, haven van Luik en de Maas.
- Het kanaal Gent-Terneuzen verbindt de Gentse havenzone met Terneuzen en de Schelde
- Vier autowegen, E19, E313, E314 en E40, koppelen beide landen.
- Qua spoorwegen is er de verbinding Brussel-Amsterdam en de HST-lijn die in 2008 in gebruik genomen wordt. Er is ook een rechtstreekse verbinding tussen Brussel en Maastricht.

Bepaalde trajecten komen regelmatig ter sprake tussen beide landen. Dit is onder meer het geval met de spoorverbinding tussen Antwerpen en het Duitse Ruhrgebied (de IJzeren Rijn) die in de volgende jaren opnieuw geactiveerd zal worden. Ook een verbetering van de verbindingsweg N74 tussen Eindhoven en Hasselt wordt vooral vanuit de provincie Belgisch Limburg regelmatig naar voren gebracht.

De wisselwerking, en ook de concurrentie, tussen Nederland en België op het vlak van transport en logistiek is daarom ook intens en vanzelfsprekend.

Marktomvang

De transport- en logistieke sector omvatten alle activiteiten die te maken hebben met het transport van passagiers en/of goederen en transportgerelateerde diensten. De omzet van de totale Belgische transportsector bedraagt in 2005 bijna 60 miljard euro. In de sector zijn verder meer dan 20.000 bedrijven actief die samen bijna 185.000 medewerkers in dienst hebben. Dit blijkt uit cijfers van de Federale overheidsdienst (FOD, het equivalent van een federaal ministerie) voor Economische Zaken, die voor de berekening hiervan de NACE-indeling hanteert.

In de transportsector wordt onderscheid gemaakt tussen land-, water- en luchttransport en diensten aan de transportindustrie.

Vervoer over land

België beschikt over een zeer uitgebreid wegennet van in totaal 150.000 km, waarvan 1.750 km autowegen. Het spoorwegennet heeft een lengte van 3.500 km waarvan 150 km hogesnelheidslijnen.

Passagiersvervoer

Met een gemiddelde van 72,5 procent autogebruikers in het woon-werkverkeer is de auto nog steeds het belangrijkste vervoermiddel in België. Het openbaar vervoer haalt slechts een aandeel van 13,6 procent.

In 2005 vervoerden de Lijn, MIVB en TEC (openbare tram- en busbedrijven) samen 895 miljoen reizigers, 6 procent meer dan in 2004. In 2004 bedroegen deze groeicijfers van het totale openbaar vervoer over de weg ten opzichte van 2003 nog 10 procent. Tussen 2000 en 2005 was er een toename van het aantal reizigerskilometers met bussen van 36 procent.

Het tram- en buspark bestaat uit 7.000 voertuigen. De drie bedrijven hebben bijna 18.000 mensen in dienst en boeken netto vervoersontvangsten van 350 miljoen euro.

Het passagiersvervoer per spoor is nog niet geliberaliseerd. De enige spoorwegmaatschappij voor personenvervoer is de NMBS. In 2005 vervoerde dit bedrijf 196,6 miljoen reizigers, een toename van 10 procent ten opzichte van 2004. De NMBS realiseerde een omzet van 658 miljoen euro wat betreft personenvervoer.

In België zijn ongeveer 2.000 taxibedrijven actief, die rond 4.000 voertuigen op de weg zetten. Ze leggen op jaarbasis circa 21 miljoen ritten af, wat overeenkomt met een omzet van 100 miljoen euro.

Vrachtvervoer

Volgens Febetra zijn in de Belgische sector van het goederenvervoer over de weg ongeveer 9.000 bedrijven actief, die ongeveer 83.000 personen in dienst hebben. Het wagenpark van de beroepstransporteurs bestaat uit ongeveer 53.000 motorvoertuigen. Het wegtransport is veruit de meest populaire wijze van vrachtvervoer.

Voor het goederenvervoer per spoor werd de markt vanaf 2003 geliberaliseerd. Naast de NMBS, via haar filiaal B-Cargo, hebben nog een aantal bedrijven een vergunning aangevraagd als spoorwegonderneming. Sommige, zoals Dillen en Le Jeune Cargo, zijn ondertussen actief. Op dit ogenblik zijn er zeven vergunningen verleend en een aantal in behandeling. Vanaf 2003 neemt het volume van het spoorvervoer toe.

Vervoer over water

Er zijn zeehavens in Antwerpen (tweede Europese zeehaven), Zeebrugge, Gent, Brussel en Oostende. Luik is de derde grootste binnenhaven van Europa. Brussel en Genk hebben een kleinere haven voor binnenvaartschepen. Het vaarwegennet voor de binnenvaart beslaat 1.500 km. De Nationale Bank van België (NBB) schat de directe toegevoerde waarde van de Belgische havens in 2005 op ongeveer 15 miljard euro. De sector biedt werk aan ongeveer 118.000 personen.

Het belang van het personenvervoer in de Belgische havens is beperkt. Sinds 1997 is het aantal inschepingen en ontschepingen met circa 60 procent teruggelopen tot 400.000 ieder per jaar.

Het vrachtvervoer blijft echter in belang toenemen. Er worden bijna 30.000 zeeschepen per jaar gelost. De gemiddelde lading per schip neemt toe. Per jaar wordt ongeveer 200 miljoen ton gelost en geladen. Het vervoer via de binnenscheepvaart voegt daar nog bijna even veel aan toe en wordt langzaam steeds belangrijker.

Behandelde tonnages per haven (2005) x 1.000 ton

Antwerpen	160.054
Gent	22.223
Zeebrugge	34.591
Luik	14.230
Oostende	7.681

Bron: havenbesturen en berekeningen VHC

De vloot van binnenvaartschepen beslaat 1.265 stuks met een totale tonnenmaat van 1.450.000. Het aantal schepen loopt terug, terwijl de gemiddelde tonnenmaat meer dan evenredig stijgt.

Luchttransport

Luchthavens zijn er in Brussel-Nationaal (Zaventem), Charleroi, Luik (Bierset), Antwerpen (Deurne) en Oostende. Brussel en Luik hebben belangrijke luchtvrachtactiviteiten.

Luchthavens	Aantal passagiers (vertrek en aankomst)		Aantal bewegingen op luchthavens (stijging of landing)	
	2006	Evolutie 2006/2005	2006	Evolutie 2006/2005
Totaal	19.501.377	+4,8%	448.549	+2,4%
Zaventem (Brussels Airport)	16.707.892	+3,3%	254.772	+0,6%
Oostende (Ostend-Bruges)	146.355	+16,0%	26.850	+6,8%
Charleroi (Brussels South)	2.166.360	+15,6%	66.404	+8,5%
Antwerpen-Deurne	147.849	+3,6%	55.023	+0,3%

Luik-Bierset 332.921 18,4% 45.500 +4,8%
 Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en NMBS

Diensten aan de transportindustrie

Transport- en logistieke activiteiten geven aanleiding tot een grote variatie aan specialistische functies zoals koeltransport, fabricage en verhuur van containers, truck-wash, kenniscentra op het vlak van distributie en logistiek, verkoop van heftrucks, transportbedrijven voor spoorvervoer, scheepsbevoorrading, zeevaartagentschappen, goederenbehandeling, organisatie van vrachtvervoer, transportbanden en –installaties, supply chain management-systemen, onderwijs en opleidingen voor distributie, bouw van opslagruimten.

Volgens de NACE-indeling die door de FOD Economische Zaken wordt gehanteerd, vallen onder deze sector de volgende activiteiten:

- vrachtbehandeling in zeehavens
- overige vrachtbehandeling
- opslag in koelpakhuizen
- overige opslag
- ondersteunende activiteiten in verband met het vervoer te land
- ondersteunende activiteiten in verband met het vervoer over water
- ondersteunende activiteiten in verband met de luchtvaart
- reisbureaus
- touroperators
- reisgidsen, toeristische informatiediensten en dergelijke
- expeditiekantoren
- bevrachting
- scheepsagenturen
- douaneagentschappen
- vervoersbemiddeling
- overige activiteiten i.v.m. de organisatie van het vrachtvervoer.

Deze diensten nemen het grootste deel van de omzet van de transportsector voor hun rekening, ongeveer 40 miljard euro in 2005.

Marktontwikkeling

Personenvervoer

Betreffende personenvervoer voorspellen transportmodellen dat het aantal voertuigkilometers zal blijven stijgen en de personenwagens blijven het meest gebruikte transportmiddel.

Vanwege de verzadiging van het wegennet, ecologische overwegingen en overheidsprogramma's kan een toename van het gebruik van het openbaar vervoer verwacht worden.

De luchthaven van Charleroi heeft de laatste jaren een sterke toename van het aantal passagiers gekend. Door de ingebruikname van een nieuwe terminal in 2007 met een capaciteit van 3 miljoen passagiers mag nog een belangrijke uitbreiding verwacht worden.

Goederenvervoer

Daar waar het wegtransport de belangrijkste vervoersmodus is, is er tijdens de afgelopen jaren een evolutie geweest naar meer gebruik van binnenvaart.

	2000	In procenten	2005	In procenten
Vervoerde hoeveelheden (in 1.000 ton)	684.235	100	696.077	100
• Binnenscheepvaart	120.944	18	168.093	24
• Spoorwegen	61.279	9	60.976	9
• Wegvervoer (a)	502.012	73	467.008	67

Gepresteerde tonkilometers (in miljoen tkm)	65.754	100	69.387	100
• Binnenscheepvaart	7.313	11	8.720	13
• Spoorwegen	7.674	12	8.130	12
• Wegvervoer (a)	50.767	77	52.537	76

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en NMBS

De toename van het containervervoer, onder meer door de ingebruikname van het Deurganckdok in de Antwerpse haven, maakt het afstemmen van het binnenland op de haven zeer belangrijk. Er is een duidelijke noodzaak om een efficiënte multimodale infrastructuur te hebben die de zeehavens met het binnenland verbindt. Dit heeft te maken met capaciteit, maar ook met afstemming van de verschillende transportmodi op elkaar (bijvoorbeeld activiteitsuren van haven en spoor).

De haven van Luik is zich ook meer en meer aan het profileren als Antwerp South, een haven met extra capaciteit om Antwerpen te ontlasten. Ook Genk, gesitueerd langs het Albertkanaal in de provincie Limburg, wil zich verder ontwikkelen als een trimodale binnenhaven.

Marktkansen

Steeds meer wordt de nadruk gelegd op de noodzaak om over intelligente systemen te beschikken om de logistieke organisatie en afwikkeling op een geïntegreerde en efficiënte manier af te handelen. Op het vlak van de elektronische afwikkeling van douaneformaliteiten heeft België een achterstand in te halen. Binnen het kader van intelligente logistiek valt ook het begrip extended gateway dat het VIL naar voren schuift.

Onder Europese impuls is de liberalisering in het goederenvervoer ondertussen een feit geworden. In België zijn al verschillende spoorwegondernemingen actief en dit aantal zal in de toekomst nog uitbreiden. Verwachting is dat er een gedeeltelijke verschuiving plaatsvindt van weg- naar spoorvervoer, onder meer om de verkeerscongestie op wegen te verminderen.

Op het vlak van het wegvervoer is in enkele omliggende landen, waaronder Nederland, gestart met (proefprojecten ter evaluatie van) ecocombi's, extra lange en zware vrachtwagens. In België is het idee ondertussen recent geopperd.

Plannen bestaan voor de aanleg van een nieuw dok in het Antwerpse havengebied, het Saeftinghedok. Er bestaat geen concrete planning van uitvoering op dit ogenblik. In Luik wordt een trimodale logistieke zone ontwikkeld die een nauwe samenwerking met Antwerpen en Rotterdam zoekt.

Door de liberalisering van het spoorvervoer is er een toename van het aantal spoorwegondernemingen die actief zijn op het Belgische net. Zeker in combinatie met andere transportmodi wordt spoorvervoer, ook over kortere afstanden, in toenemende mate beschouwd als een alternatief voor het wegtransport.

Als gevolg van een en ander heeft een groot aantal logistieke bedrijven zich in België gevestigd, voornamelijk in Vlaanderen. Zowel de Vlaamse als de Waalse overheid voeren een actief beleid om EDC's (European Distribution Centres) aan te trekken.

Import en herkomst daarvan

Per definitie heeft transport en logistiek een internationaal karakter. In België manifesteert dit zich ook door de aanwezigheid van buitenlandse bedrijven in nagenoeg alle aspecten van de sector.

Verscheidene Nederlandse bedrijven zijn actief in België, waaronder Vos Logistics, Frans Maas Groep, TNT en Jan de Rijk Groep. Een bedrijf als TNO is aanwezig via TML (Transport & Mobility Leuven, een onderneming opgericht door TNO en KU Leuven).

Investeringsen

Volgens cijfers van Graydon voor de top 400 van de wegtransporttransportbedrijven, werd in 2005 voor meer dan 300 miljoen euro geïnvesteerd.

Naast de investeringen die door de private sector uitgevoerd worden, zijn er verschillende belangrijke infrastructuurprojecten in uitvoering, voorzien of in de planning, waaronder:

- hogesnelheidsverbinding (HST/HSL) tussen Brussel en Amsterdam;
- afwerking Deurganckdok;
- GEN (Gewestelijk Express Net) rond Brussel;
- ontwikkeling van een trimodale zone in Luik;
- verdieping van de Westerschelde om de haven van Antwerpen toegankelijk te maken voor grotere schepen;
- sluiting van de ring van Antwerpen in het kader van het Masterplan;
- tweede spoorwegontsluiting Antwerpen voor goederenvervoer;
- het Seine-Noordkanaal zal vanaf 2012 de verbinding maken tussen het Noorden van Frankrijk en België en vandaar naar Nederland;
- de aanleg van de IJzeren Rijn-spoorverbinding tussen Antwerpen en het Duitse Ruhrgebied.

Overheidsprogramma's

Naast de openbare werken, hierboven geciteerd bij de investeringen, nemen de federale en gewestelijke overheden diverse initiatieven die van invloed zijn op de transport en logistieke sector.

- Een aanpassing van het paritaire comité¹ 140 is in ontwikkeling, dat moet zorgen voor een betere regeling van de arbeidsverhoudingen in de logistieke sector.
- Op middellange termijn zal een systeem van rekening rijden worden ontwikkeld voor het wegvervoer.
- In het Vlaamse gewest is in 2003 het Vlaams Instituut voor de Logistiek opgericht als een competentiecentrum dat de sector moet ondersteunen.
- In het Waalse gewest is een cluster Transport et Logistique in oprichting met dezelfde doelstellingen.
- In april 2007 werd in Vlaanderen het 'Flanders Inland Shipping Network' opgericht dat acties moet uitwerken om de sector van de binnenvaart te ondersteunen, bijvoorbeeld met de instroom van personeel en investeringen in kleinere schepen.

Belangrijkste spelers

Havens

- Alfaport Antwerpen, federatie van havengebonden en logistieke ondernemingen
www.alfaportantwerpen.be
- De haven van Gent
www.havengent.be
- Haven van Luik
www.liege.port-autonome.be
- Haven van Oostende
www.portoostende.be
- Haven van Brugge
www.portofzeebrugge.be

Spoorwegen

- NMBS / SNBC
www.b-rail.be

¹ Een paritair comité is een permanent overleg georganiseerd door de overheid, tussen de werknemers en de werkgevers voor elke sector uit het economische leven of overheidsdiensten. De opzet van dit overleg is tot een akkoord te komen betreffende de arbeidsomstandigheden in de sector. In paritaire comités worden bijvoorbeeld ook CAO's overeengekomen.

- B-Cargo is de entiteit die binnen de NMBS instaat voor de commercialisatie van goederenvervoer per spoor.
www.bcargo.be
- Dillen & Le Jeune Cargo NV
www.dlcargo.com
- Internationaal nieuws over goederenvervoer per trein en dossiers per land met oplossingen voor vervoer per spoor binnen Europa.
www.railcargo.nl

Overige

- Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer:
www.mobilit.fgov.be
- Vlaams Instituut voor de Logistiek:
www.vil.be
- In Wallonië is er een cluster 'transport et logistique' in oprichting die de ontwikkeling van deze sector moet ondersteunen in de toekomst:
www.logisticsinwallonia.be
- Het Mobiliteitsportaal - Alle gegevens over verkeer, vervoer en mobiliteit in België:
http://statbel.fgov.be/port/mob_nl.asp
- Seine Schelde portaal:
www.seine-escaut.org/nl/index.html
- Federatie van Belgische autobus- en autocarondernemingen en van Reisorganisatoren:
www.fbaa.be
- De koninklijke federatie van Belgische transporteurs en logistieke dienstverleners:
www.febetra.be
- Nationale Groepering van Taxiondernemingen en de diensten voor de Locatie van voertuigen met chauffeur:
www.gtl-taxi.be
- De Koninklijke Beroepsorganisatie van de Vlaamse Goederenvervoerders en Logistieke Dienstverleners:
www.sav.be
- Promotie van de binnenvaart in Vlaanderen:
www.binnenvaart.be
- Vlaams Logistiek Verbond, sectororganisatie voor bedrijven die logistieke diensten aanbieden aan derden:
www.vlaamslogistiekverbond.be
- Website met informatie over de Antwerpse infrastructurele werken:
www.werkenantwerpen.be
- Portal Truck Business. Op deze site is onder meer een databank op basis van gegevens van Graydon beschikbaar met de belangrijkste transport- en logistieke bedrijven in België:
www.truck-business.com
- Beurs gespecialiseerd in transport en logistiek:
www.transport-logistics.be
- Rail meets Road, ontmoetingen rond mobiliteit en intermodaliteit:
www.railmeetsroad.be
- Studiebureau op het vlak van transport en logistiek:
www.tmleuven.be
- De Belgische economie in 2006, dossier waaruit het belang van logistiek en vervoer voor België blijkt:
http://economie.fgov.be/barometers/belgian_economy/belgian_economy_2006_nl.pdf